

1000 KRONKELWEGEN ANGST

OLIVIA WENZEL

**1000
kronkelwegen
angst**

Vertaald door
Kris Lauwerys en Isabelle Schoepen

2021
DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Deze vertaling is mede mogelijk gemaakt door een subsidie van het Goethe-Institut. De vertalers ontvingen voor dit boek een projectbeurs van Literatuur Vlaanderen.

GOETHE
INSTITUT

LITERATUUR
VLAANDEREN

Copyright © 2020 S. Fischer Verlag GmbH, Frankfurt am Main

Copyright Nederlandse vertaling © 2021 Kris Lauwerys en Isabelle Schoepen

Oorspronkelijke titel *1000 Serpentina Angst*

Oorspronkelijke uitgever S. Fischer, Frankfurt am Main

Omslagontwerp Lowlypaper – Marion Blomeyer, München

Foto auteur Juliane Werner

Vormgeving binnenwerk Aard Bakker

Druk- en bindwerk Wilco, Amersfoort

ISBN 978 94 031 0921 3

NUR 302

debezigebij.nl

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk van de Forest Stewardship Council (FSC®) mag dragen. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

I

(points of view)

Quiet! Hush your mouth, silence when I spit it out
In your face, open your mouth, give you a taste.

Missy Elliott

Mijn hart is een blikken automaat. De automaat staat op een willekeurig perron, in een willekeurige stad. Een vrijstaand, industrieel gevaarte, en toch onopvallend. Een machine, een roestvrijstalen, glanzende, vierkante kolos. Waarom staat hij alleen, wie heeft hem uitgevonden?

De voorkant van de automaat is van glas, daar kan ik door kijken en alle snacks bestuderen. Ik zoom in: de snacks zijn pijnlijk nauwkeurig gerangschikt, lachen me vanuit hun cellofaanjurkjes toe. Misschien hebben bij hun ordening marktpsychologische overwegingen een rol gespeeld, maar dat is nu om het even. Deze lekkere, kleine snacks – van de morbide varkens-runderworst in deeg tot de kokos-chocoladereep – ze staan hier allemaal voor mij alleen en ik heb het voor het kiezen. Ik kan ze in elke denkbare constellatie bekijken, kopen, met speeksel vermengen en doorslikken. *Lieve help*, denk ik plotseling, *nog een kwartier*, mijn maag rommelt, de trein is er bijna.

Mijn maag rommelt opnieuw. Die wil gewoon aandacht, echte honger is het niet. Toch begin ik in mijn zak kleingeld te zoeken. En terwijl ik me nog afvraag of het kokos of varken wordt – mijn wijsvinger strekt zich al uit naar de toetsen – begint het. De blikken automaat lijkt ineens groter, hij zet zich in beweging. Ook het spoor waar ik naast sta, begint te bewegen, de grond om me heen, de hele automaat, alles gaat ineens aan het slingeren, mezelf inclusief. Even raak ik mijn oriëntatie kwijt. Wanneer ik omhoogkijk,

zie ik dat de lucht verduisterd is, overal roet. Mijn wijsvinger is nog altijd uitgestrekt. Kokos, schiet het door me heen, ik zak door mijn knieën en verlies het bewustzijn.

Het was misschien beter geweest als ik, zodra ik op het perron kwam, in de automaat mijn toevlucht had gezocht. Het was misschien beter geweest als ik in die blikken automaat meteen mijn intrek had genomen en er een paar dagen had verbleven. Als ik mezelf met knisperende cellofaanfolie had bedekt en had gegeten wat me in de schoot was gevallen, als ik uiteindelijk een ruisend toilet in elkaar had geknutseld. Ik zou rust en tijd hebben gehad, ik bedoel: ik hou van rust en tijd, en ik zou in veiligheid zijn geweest. Ik had door het glas naar buiten kunnen kijken en de mensen op het perron kunnen observeren. Ik had grimassen kunnen trekken en pathetische liedjes kunnen zingen, had de gesprekken van de mensen live kunnen nasynchroniseren. Ik had de mensen die naar me toe zouden zijn gekomen om een snack te kopen, indringende vragen kunnen stellen. Of antwoorden kunnen geven. Ik had verliefd kunnen worden. Ik had mijn beroep tot nu toe, mijn leven tot nu toe zomaar kunnen vergeten. Om me te amuseren, op een compleet weirde manier!

Ik had een nieuw leven kunnen beginnen.

Maar ja, ik wil natuurlijk per se de zogenaamde wijde wereld in.

WAAR BEN JE NU?

Ik bevind me in Durham, North Carolina, de op een na noordelijkste van de zuidelijke staten van de vs.

WAT IS JE LIEVELINGSETEN?

Gisteren ben ik verliefd geworden op een lokale specialiteit: dikke, warme wafels met noten, ahornsiroop en chocola-decrème worden geserveerd met een topping van stukken fried chicken, naar keuze vier kippenvleugeltjes of -poten.

PERVERS.

Ja.

WAAR VERBLIJF JE?

In een degelijk hotel. Er is airconditioning, de ramen kunnen niet open. Als het schoonmaakpersoneel klaar is, zetten ze alle vijf de lampen aan, ook als ik er niet ben. De pool op de binnenplaats is dag en nacht verlicht, hoewel het veel te koud is.

EN HOE GAAT HET MET JE? WAT IS ER MET JE OGEN?

...

WAT DOE JE MORGEN?

Uitslapen.

VERTEL ME NOG MEER OVER HET ETEN.

Een druk restaurant, er speelt onopvallende muziek. De zwarte serveerster vraagt me: *You want them wings or them drumsticks?*

Drumsticks please, zeg ik. Dan zegt ze dat ze mijn kapsel leuk vindt. Ik zeg: *This was more of an accident, but now I like it.* We glimlachen naar elkaar, alsof we vriendinnen zijn. Ik voel me opeens lekker... Thuis.

LEUK.

Het eten smaakt me, de combinatie van wafel en kip is fout, prikkelend, perfect. Er zijn geen witte bedienden in het restaurant, alleen een paar witte gasten. Aan het tafeltje naast me zit een moeder met haar zoon, beiden zwart, beiden voor de volledige duur van het restaurantbezoek verzonken in de diepten van hun smartphone. De jongen ziet er dromerig uit, speelt een racespelletje, zijn lijf een beetje te groot voor hem.

DAT HEB JE MOOI GEZEGD.

Sinds ik in de Verenigde Staten ben, zie ik als allereerste de huidskleur van de mensen.

COOL.

Nee.

NOU TREK JE WEER DAT GEZICHT.

STOP DAARMEE, DAT IS JE WHITE PRIVILEGE-GEZICHT.

Sorry, dat was onbewust.

IN ANGOLA HEBBEN ZE KOKOSNOOT TEGEN JE GEZEGD, TOCH? BRUIN VANBUITEN, WIT VANBINNEN. ALS JE DAT GEZICHT TREKT, SNAP IK HOE ZE DAARBIJ KOMEN.

Iedereen wil maar de hele tijd met mij over racisme praten.

Dat is toch niet mijn levenstaak.

JIJ BENT ER TOCH ZELF OVER BEGONNEN.

WAAR BEN JE NU?

Nog altijd in Durham, North Carolina.

WAAR BEN JE THUIS?

...

WAT ZEG JE?

...

WAT ZEG JE?

Ik zeg dat veel zwarten hier geen auto kunnen betalen, maar dat de stad bijna volledig voor autorijders gebouwd is. Ik zeg

dat een zwart koppel vorig jaar door een in de hele stad bekende racist op de campus is doodgeschoten. Ik zeg dat de witte mensen op het land veel wapens hebben en dat ik daar beter wegblijf. Ik zeg dat op de campus een groot standbeeld op een sokkel staat dat Silent Sam heet, ter ere van al diegenen die in de Burgeroorlog hebben gestreden – voor het Zuiden, tegen Lincoln. Ik zeg dat de witte mensen hun geld uit de campus terugtrekken als iemand een vinger uitsteekt naar het standbeeld, en dat er na protesten van de zwarte gemeenschap naast Silent Sam een gedenkteken werd gezet voor alle Afro-Amerikaanse slaven die de universiteit hebben gebouwd. Ik zeg dat het nieuwe gedenkteken eruitziet als een campingtafel: een grote ronde plaat die door tuin- en kabouterrachtige beeldjes boven hun hoofd wordt gehouden. Ik zeg dat de slaven tot aan hun enkels in de aarde staan, alsof ze in drijfzand verzinken, en dat het nieuwe, kleine gedenkteken door velen als zitplaats wordt gebruikt. Ik zeg dat men er om die reden boomstamvormige zitjes rond heeft gezet en dat het gedenkteken daardoor echt een tafel is geworden. Een tafel die door de zwarte slavenbevolking wordt omhooggehouden, vanuit het moeras, waar als vanzelfsprekend dingen op gelegd kunnen worden en waaraan witte, welgestelde studenten tijdens de pauze hun lunch verorberen. Ik zeg dat ik niets van dit alles heb verzonnen.

DAT DE ZWARTEN GELOVEN DAT ZE ZWART ZIJN EN DE WIT-
TEN WIT.

Wat?

DAT DE ZWARTEN GELOVEN DAT ZE ZWART ZIJN EN DE WIT-
TEN WIT.

Ja.

WAT IS ER MET JE OGEN?

Gehuild.

ONGEWOON VOOR JOU.

Nou ja.

SINDS WANNEER IS HET EIGENLIJK PIJNLIJK OM PUBLIEKE-
LIJK TE HUILEN?

Op sommige dagen kom ik 's avonds naar het hotel, kijk uren-
lang naar HBO op het reusachtige flatscreen om voor mijn
gevoelens op de loop te gaan. Tot de slaap komt. 's Nachts
droom ik van jonge zwarte mannen die uit vliegtuigen sprin-
gen, hun dood tegemoet, en daarbij woedend de namen van
witte Amerikaanse vrouwen roepen.

Ashley, Pamela, Hillary, Amber!

Veel wolken, veel namen, een diepe val, op het einde geen
smak, maar alleen mijn ontwaken.

HOE JE MOEST HUILEN TOEN DE STEWARDESS VROEG:

Do you want a cookie?

Ik heb gejangt als een kind, een uur lang, straalbezopen bo-
ven de wolken.

JOUW GEVOELIGE, OBSESSIEVE HART. ZOU JE HET OPETEN
ALS HET KON?

Hangt ervan af wie het me aanbiedt. Hoe de service is.
Waarmee het wordt geserveerd.

VOEL JE JE LEKKER OP PLEKKEN WAAR MENSEN VOOR JOU
WERKEN?

Ja, erg. Plekken waar ik bediend word brengen me tot rust.
MISSCHIEN OMDAT MEN DAAR TIJDENS HET WERK NIET
OVER POLITIEK PRAAT. DAT MAAKT DE SFEER ZACHT EN ON-
SCHULDIG.

Omgekeerd gaat het wel; de politiek praat voortdurend over
werk.

Watch now: the 10 most popular topics op politics of all times!

Number seven: the future of labour!

We zijn zo gewend aan de belofte van meer banen, dat we al niet meer opkijken als iemand komt fluisteren:

Hello little slave of work – shake your booty, make it twerk!

WAT MOETEN DE MENSEN ZIEN ALS ZE IN JE GEZICHT KIJKEN?

Mij?

MET WIE VECHT JE JE CONFLICTEN UIT?

Met mezelf?

BEN JE OOIT ACTIEF GEWEEST IN EEN TERRORISTISCHE ORGANISATIE?

Nee.

BEN JE OOIT LID GEWEEST VAN EEN CRIMINELE ORGANISATIE?

Nee.

IS JE LAND VAN HERKOMST VEILIG?

Volgens welke criteria?

WAAR STA JE GEREGISTREERD?

Thuis.

WAT BETEKENT DAT?

...

WAAR BEN JE NU?

Een paar dagen geleden was ik in New York. In de verkiezingsnacht zat ik in een bar in Manhattan, op slechts een paar blokken van Trump en Clinton.

GA DOOR, GA DOOR.

Ik babbel met Britse managers van Shell, we zijn zat en goedgehumtst.

Cheers!

Ik heb me voorgenomen tolerant te zijn, wil ze niet veroordelen. Verrassend aardige, eloquente mannen; we kunnen

het goed met elkaar vinden. Een van hen zegt dat hij een feminist is, dat Angela Merkels beleid Syrië de afgrond in drijft omdat er niemand is die terugkeert om het land op te bouwen, dat Hillary Clinton zo goed als gewonnen heeft. De andere, Kee-nic, is euforisch. *This is amazing*, zegt hij om de haverklap in Brits Engels, zijn lage stem en de welluidende taal van het vroegere koloniale rijk trekken me aan.

WELK DETAIL HOU JE ACHTER?

...

WELK DETAIL HOU JE ACHTER?

En zijn 'etnie'.

WAT?

Zijn 'etnie' trekt me aan. Maar ik vind het niet prettig om dat zo te zeggen. Of te denken.

WAAROM?

This is amazing, zegt Kee-nic en hij bedoelt de stemming van deze New Yorkse nacht, de verkiezingen, de verwachtingen, misschien het gedeelde gevoel dat we een historisch moment beleven. Tegen middernacht ga ik met hem naar het hotel; we zijn ervan overtuigd dat tegen de ochtend voor het eerst een vrouw president zal zijn van de Verenigde Staten. Tegen halfdrie hebben we elkaar dronken in slaap geneukt. Mijn smartphone trilt, berichten van mijn Duitse vrienden. *Nine eleven – eleven nine!*

Wees voorzichtig!

What the fuck?

Ik zet de tv aan, Trump begint net aan zijn toespraak. Kee-nic wordt wakker, vlijt zich tegen me aan (wat een gladde huid heeft-ie en hij ruikt zo lekker, is dat kokosolie?), we vrijen nog een keer. Terwijl hij met zijn accuraat getrainde managerslijf aan het stoten is, staar ik gebiologeerd naar

de tv. Kee-nic kreunt iets, ik versta het niet, hij herhaalt het daarom twee keer: *This is amazing. This is amazing.*

Donald Trumps familie ziet er inderdaad geschokt uit, denk ik bij mezelf, terwijl ik me op de zestiende verdieping van een luxehotel in Manhattan laat neuken door een man die werkt voor een firma die programmatisch het milieu om zeep helpt.

EN VIER UUR LATER IN HET VLIEGTUIG NAAR DURHAM DE AARDIGE STEWARDESS MET DE COOKIES.

WAAR BEN JE NU?

Nog altijd in Durham.

Op een muur staat hier gesprayd: *Black lives don't matter and neither does your votes.*

HEB JE OOIIT EIGENDOM VAN JE REGERING BESCHADIGD?

Black lives don't matter and neither does your votes. Ik denk dat dat geen correct Engels is. Ik denk dat het er nog lang zal staan. Ik weet niet of er ooit een einde zal komen aan die dingen of dat het erger zal worden. In de Verenigde Staten ben ik zwarter dan in Duitsland.

This is amazing.

WAT ZEG JE?

This is amazing.

SLAVENHANDEL IS HET SUCCESVOLSTE BUSINESSMODEL IN DE GESCHIEDENIS VAN DE MENSHEID. DWANGARBEID IS EN BLIJFT EEN ADEMBENEMEND CONCEPT! HANDELEN IN GEKNECHTE LICHAMEN: AFRANSELEN, VERKRACHTEN, AAN BOMEN OPHANGEN!

I love that idea!

In het Engelse taalgebied bestaat de neiging tot taalkundige overdrijvingen.

I would kill for the cookies they sell over there!

In Duitsland bestaat de neiging tot gewelddadige overdrijvingen.

I would kill them if I could.

Mensen steken asielcentra in brand, roepen net zolang 'Spring dan!' naar refugees tot die uit het raam springen, achtervolgen als tachtigkoppige lynchmenigte enkele kids om ze neer te steken. Ik moet geloven dat het randgroepmensen zijn. Ik moet geloven dat Jan Modaal deze aanvallen veroordeelt. Anders zou er weinig verschil zijn tussen het land waar ik woon en de Verenigde Staten. Anders zou het land waar ik woon binnenkort op precies dezelfde manier stemmen. Anders zou het land waar ik woon niet langer mijn thuis zijn.

WAT GEBEURT ER ALS JE IN SLAAP VALT?

Ik val.

WAT GEBEURT ER ALS JE ONTWAAKT?

Soms een melodie, een gegiechel, vaak een korte, kille angst.

WAAR BEN JE THUIS?

In mijn slaap.

WAT IS DE REDEN VAN JE VERBLIJF?

Waar, op de wereld?

WAT DROOM JE?

...

WAT DROOM JE?

Heel even zie ik iets opflakkeren, een beeld uit de les geschiedenis, maar geactualiseerd, op een of andere manier nieuwer, met drones. In plaats van hoofden in staalhelmen de gezichten van mijn vrienden. Mijn lieve vriendinnen, die ervandoor rennen, wegduiken, die geraakt worden door schoten en trappen, door zweepslagen, vuisten en bommen – ergens in Berlijn, ergens in New York, ergens in Thürin-

gen. Mijn vrienden met afgerukte ledematen, onder het bloed, met vertrokken gezicht op de grond, mijn vriendinnen tussen ingestorte gebouwen. Mijn vrienden met wijd opengesperde glazige ogen, waar kleine vliegen overheen kruipen.

EN DAARNA?

En daarna:

Mijn vriendinnen als hoofdstuk in een geschiedenisboek dat dichtgeklapt wordt, emotioneel, zakelijk, omdat het allemaal al zo lang geleden is. Mijn dode vrienden als iets wat niemand nog interesseert. Mijn dode vriendinnen als een herinnering, als gedenkteken op papier, waarover men zal zeggen:

Doe toch niet zo gevoelig, dat was de tijdgeest toen.

Ik staar in het binnenste van de snackautomaat, de snackautomaat staart in mijn binnenste.

Ergens vandaan klinkt muziek; een rapster beschrijft in hoog tempo hoe zij en haar bitches hustlen. Nog een kwartier, dan komt de trein, mijn maag rommelt.

Het glas weerspiegelt mijn gezicht; ik glimlach naar mezelf, denk: *Leuk, zo alleen reizen*, draai een van mijn krullen tussen duim en wijsvinger. Terwijl ik dat doe, zie ik de weerspiegeling van een groepje blonde schoolmeisjes. Zonder me om te draaien kijk ik toe hoe ze daar allemaal op hun smartphone staan te tokkelen. De track komt uit een van hun smartphones, ze praten niet met elkaar. Ik heb opeens zin om op het glas over hun gezichten te likken – heel traag, heel grondig.

WAAR BEN JE NU?

Op de luchthaven in Berlijn. Na de incheckprocedure zit ik in de vertrekhal en kijk door de glazen wand naar de vliegtuigen buiten. Ik hou van mensen in felgekleurde vesten met gehoorbeschermers.

JE ZWEET.

Ik was laat, ik heb moeten rennen.

WAAROM GLIMLACH JE NIET?

Wat?

BEN JE NIET BLIJ?

...

BEN JE NERVEUS?

Nee.

BEN JE NERVEUS?

Oververmoeid, een beetje opgewonden misschien. Zo'n verre reis heb ik al lang niet meer gemaakt, en dan ook nog eens alleen.

WAAROM?

Waarom ik alleen reis of waarom ik al lang geen verre reis meer heb gemaakt?

WAAROM BEN JE NERVEUS?

Nou ja, er is iets gebeurd.

GA DOOR, GA DOOR.

Ik zit in de vertrekhal. Omdat ik niet zeker weet of er in het vliegtuig eten is, ga ik in een andere, kleinere hal cola en een Snickers kopen. De hal is leeg, afgezien van mezelf en een man. Hij heeft een baard en een hoofddekseel dat ik niet kan thuisbrengen.

HEEFT HIJ JE AANGERAAKT?

Nee. Zo'n verhaal is het niet. Hij ziet me helemaal niet.

OKÉ. GA DOOR.

Op het moment dat ik de kleine vertrekhal weer verlaat, bindt hij een soort plastic gordel met een rare uitstulping om zijn heupen. Vervolgens hangt hij een breed gewaad om zijn schouders dat hem helemaal bedekt. Ik blijf staan. Het gewaad ziet er feestelijk uit en hij lijkt op de een of andere manier kwaad.

HÍJ IS NERVEUS.

Explosieven! Zelfmoordaanslag!

Dat zijn de woorden die in weerwil van mezelf door mijn hoofd schieten. De man gaat zitten en begint in brede, koortsachtige bewegingen zijn bovenlijf naar voren en naar achteren te bewegen. Ondertussen mompelt hij allerlei dingen; ik meen angst op zijn gezicht te zien.

ZIJN LAATSTE GEBED?

...

HEB JE EEN WAPEN BIJ JE?

Nee.

PEPPERSPRAY?

Nee.

ANDERE ONTVLAMBARE VOORWERPEN?

Er zitten touwtjes om zijn arm, ik denk: *Dat zijn de kabels of draden.* Ik durf hem niet aan te spreken.

Excuse me, Sir, do you wanna murder me or is this just a regular prayer?

Dus besluit ik iets anders te doen. Ik loop terug naar de voorhal waar de paspoortcontrole plaatsvindt en waar steekproefgewijs mensen uit de rij worden gepikt.

BEN JIJ ER AL EENS UIT GEPIKT?

Ik word er altijd uit gepikt.

EN TOEN?

Ik vraag een agent om hulp. Hij knipoogt naar me en legt irritant genoeg in plat Thürings uit dat hij en zijn collega's hun werk vast correct hebben gedaan, maar dat hij toch iemand zal sturen.

Geen zorge make, oké?

Ik loop terug en ga in de grote vertrekhal zitten, eet de Snickers op. In mijn afwezigheid heeft de man zijn gebed beëindigd en zich omgekleed. Zijn gewaad is verdwenen, hij loopt bedaard naar drie spelende kinderen en een vrouw met een kleurrijke hoofddoek toe. Op het moment dat hij bij hen gaat zitten, komt de agent binnen. Hij slentert rond, laat zijn blik over de wachtenden gaan, tot hij mij ziet. Ik wil mijn ogen neerslaan, maar in plaats daarvan kijk ik weer naar de man en zijn gezin. De blik van de agent volgt die van mij, een van de kinderen kruipt net bij de man op schoot.

WAAR BEN JE NU?

Ik stap in het vliegtuig.

Geen zorge make, oké?

Welcome on board! How are you today?

Vol zelfwalging, dank u.

Be a hero! Better safe than sorry!

In New York zou ik met mijn paranoia tot heldin zijn uitgeroepen. In de metro moedigen affiches de mensen aan om met gerust geweten alles wat verdacht is te melden – voor de veiligheid van de stad, voor de community. Maar ik ben nog niet in New York nu.

GELOOF JE DAT DAT BESTAAT: ECHTE HELDINNEN?

... Dat moment van doodsangst, dat moment waarop ik zeker weet: zo meteen word ik opgeblazen. En daarna de

schaamte dat ik iemand tot zoiets gruwelijks in staat heb geacht en hem daarom heb verkleet.

BEN JE NU NERVEUS?

Ik kan niet vliegen zonder dat ik belaagd word door op z'n minst drie spectaculaire fantasieën over hoe ik neerstort. En ergens geloof ik altijd dat ik de enige zou zijn die zou overleven. Stort een vliegtuig neer als er een vogel in de aandrijving terechtkomt?

Please fasten your seatbelts now.

DODE KIPPEN – DAARMEE WORDEN DE AANDRIJVINGEN GETEST.

Oké.

HOE MEER KIPPEN PROBLEEMLOOS IN DE STRAALPIJP GESHREDDERD WORDEN, HOE BETER.

Oxygen will flow.

Een stewardess heeft de lippenstift tot over haar bovenlip aangebracht. Als ze probeert met haar karretje parfum aan mij te verkopen, zie ik een clown met een draaiorgel.

In case of emergency follow the following instructions!

Ik hou van de instructie dat men eerst zichzelf en daarna pas de kinderen moet helpen als er iets gebeurt.

Oxygen will flow!

CONCENTREER JE ALSJEBLIEFT.

ANGST VOOR NEERSTORTEN, ANGST VOOR TERREUR. EN VERDER?

Ik wil niet iemand zijn die bang is voor 'terreur'. Ik bedoel: ik kijk toch ook niet de hele tijd langs gevels omhoog om te zien of ik dadelijk geen losse dakpan op mijn kop krijg.

EN TOCH BEN JE DE EERSTE DIE UITSTAPT ALS HET IN DE METRO NAAR GAS RUIKT.

Samen met mij zijn vijf mensen uitgestapt. Die waren ook